

Teologisk baggrund for åndelig vejledning og tilsyn

Siden kirkens første dage har der været tilsyn med de kristne menigheder. Her er en introduktion til teologien bag denne ordning.

Hvorfor tilsyn/åndelig vejledning?

Menigheden er på vandring gennem verden mod det himmelske mål. På den vandring har menigheden brug for at »få besøg« og blive »set til« af en tilsynsmand / vejleder. Det er vigtigt for at:

- fastholde en menighed på den sunde lære, den apostolske tro og bevare kirkens enhed (Ef 4,1-6)
- formane og opmuntre til kristen tro, lære og levevis (Ef 4,7-16)
- værne mod vranglære (1 Tim 4,1-7)
- inspirere til sundt menighedsliv
- menigheden indgår i et fællesskab med andre menigheder

Hvad er tilsyn/åndelig vejledning?

Det er naturligt, at der i samfundet og kirken er nogle, der fører tilsyn med andre. Vi kender til tilsyn inden for det offentlige, hvor der f.eks. føres tilsyn med fødevarer, arbejdsmiljø, data og finanser.

I det gamle Israel var der indsat tilsynsmænd over folket og Israels stammer. Deres opgave var at organisere og lede folket (f.eks. 4 Mos 11,16; 5 Mos 1,15; 16,18; Jos 1,10). I Det nye Testamente er der ikke udviklet en egentlig lære om tilsyn, men der er tale om en begyndende praksis, som siden har inspireret tilsynet i den kristne kirke.

Det er først og fremmest Gud, der fører tilsyn, men Gud har for skik at anvende mennesker. I første omgang var det Kristi apostle og siden i deres sted de ordets tjenere, som Paulus og Titus indsatte til at varetage tilsynsopgaven.

Vi læser om tilsynets teologi, tankegang og begyndende praksis, flere steder i Det nye Testamente:

Det græske ord for tilsynsmand, episkopos, betyder en vogter, en, der værner om og beskytter, en leder. 1 Pet 2,25: Jesus er vores sjæles hyrde og tilsynsmand (episkopos).

Kristus er den egentlige tilsynsmand, fra hvem tilsynsmanden i menigheden kommer til menigheden (jf. formaningen til hyrderne for Guds hjord i 1 Pet 5,2-4, hvor der tales om Kristus som »hyrden over alle hyrder«).

I Ap.G 20,28ff taler Paulus til de ældste i Milet, og kalder dem for tilsynsmænd. Helligånden har sat dem til at være det, for at de skal være hyrder for Guds kirke. De skal tage vare både på sig selv og på Guds hjord. De skal være på vagt, fordi der vil komme glubske ulve og fremstå mænd, der fører

falsk tale. Paulus overgiver dem »til Gud og til hans nådes ord, som formår at opbygge og give arven til alle dem, der er helliget.« (Ap G 20,32).

Fil 1,1: Paulus adresserer bl.a. Filipperbrevet til »tilsynsmænd og menighedstjenere«.

1 Tim 3,1-7: Paulus vejleder Timotheus i, hvilke krav der må stilles til tilsynsmænd. Tjenesten som tilsynsmand kaldes for et »vigtigt arbejde«. 1 Tim 4,16: Timotheus, der selv er tilsynsmand, formaner til at give »agt på sig selv«, så han gennem sin tjeneste må blive til frelse både for sig selv og for dem, der hører på ham (jf. Ap G 20,28). Tit 1,5-9: Også Titus vejleder Paulus i, hvilke krav han må stille til dem, der kaldes som tilsynsmænd, ligesom tilsynsmandens opgaver beskrives: »holde fast ved lærens troværdige ord«, »formane med den sunde lære« og »gendrive dem, der siger imod«.

Mere generelt kan der henvises til »besøgs«-teksterne: Luk 1,68; 1,78; 7,16. På samme måde tog apostlene på besøg hos menighederne. Se bl.a. Ap G 15,36; Hebr 13,23.

Denne forståelse er bærende for et tilsyn. Tilsynsmanden er en, der kommer på besøg fra Kristus til menigheden; Gud besøger sit folk også gennem tilsynsmandens besøg.

Der kan også henvises til »se til«-teksterne bl.a.: Mark 8,15; Luk 11,35; 12,15; 1 Kor 3,10; Ef 5,15; Hebr 3,12. En tilsynsmand er en, der hjælper menigheden og dens præst/leder til at »tilse« livet med Gud.

Brevene i Det nye Testamente kan i sig selv læses under synsvinklen: hyrdebrev til menighederne, tilsynsmandens vejledning. Brevenes forfattere udfører med deres breve en tilsynsfunktion.

Evangelisk-luthersk tænkning om tilsyn

I kirker med episkopal struktur – hvilket gælder langt de fleste lutherske kirker – er tilsynet for præster og menigheder biskoppens embedsområde. Der er tale om et juridisk-teologisk-åndeligt tilsyn med magtbeføjelser. Nedenfor citeres noget af bispevielsesritualets ord i folkekirken, fordi det viser, hvordan den lutherske, danske folkekirke efter sit ritual tænker om tilsynsopgaven.

Ordinators formaning til den nye biskop:

»Du har nu hørt, hvorledes Herren har indstiftet ordets tjeneste og ved sine apostle vidnet om dens nødvendighed for hans kirke på jorden.

Når nu Herren stadig betror dig denne hellige tjeneste (altså præstetjenesten) og desuden sætter dig til øve en tilsynsgering (det nye som lægges til hans præstevielse ved bispevielsen), så vil han, at du skal være årvågen i dit kald og agte vel på dig selv og de menigheder, som er betroet dig, vandre i troskab for hans åsyn som en ret Herrens tjener, holde fast ved den sunde lære, som findes i de profetiske og apostolske skrifter og er bevidnet i vor kirkes symbolske bøger (altså Bibelen og bekendelsen), og i alle måder tager vare på din tjeneste, ikke efter personsanseelse, men med retsind, Guds navn til ære og hans menighed til opbyggelse.

Vær en støtte for præster og menigheder i dit stift, styrk de svage, opsøg de vildfarne, vær barmhjertige uden at tåle det onde, irttesæt uden at glemme barmhjertigheden.

Og når verden foragter evangeliet, skal det være din trøst, at det er Guds gerning, du øver, ikke din egen, og at vor herre Jesus Kristus har lovet at være med sin menighed alle dage indtil verdens ende, så hans tjenere kan røgte deres kald frimodigt og fuldende løbet med glæde.

Lover du mig da for Guds åsyn, at du således trofast og retsindigt efter den nåde, Gud vil give dig, vil varetage den tilsynsgerning, du er valgt og kaldet til?»

Bønnen for den nye biskop:

»... Giv ham din Helligånd til at varetage sin gerning til dit navns ære, så han holder fast ved dit hellige evangelium og prædiker din Søn, Jesus Kristus, den korsfæstede og opstandne, som vor eneste salighed. Styrk ham til trofast at føre tilsyn med menighederne, at vejlede de rådvilde og trøste de bange, undervise og irettesætte og med Guds ords sandhed modstå al vildfarelse, og lad dit hellige evangelium hos os forblive rent og ret, så vi som en salig frugt deraf må få det evige liv, ved din Søn, Jesus Kristus, vor Herre«.

Op gennem historien er tilsynet ofte blev varetaget gennem egentlige visitatser (besøg), hyrdebrev, vejledning på skrift eller mundtligt ved henvendelse og i forbindelse med klagesager og egentlige konflikter, jf. Peder Palladius visitatsbog.

Visitatsordningen er i praksis gået af brug i den danske folkekirke. Dog forsøger enkelte af biskopperne at genoplive den og give den en mere moderne form. I kirker uden biskopper har man, hvis der har været et tilsyn, selv varetaget det på forskellige måder.